

ANIELA RÓŻAŃSKA

DZIAŁALNOŚĆ EDUKACYJNA KOŚCIOŁA EWANGELICKIEGO NA ZAOLZIU

„Nie wybraliśmy czasu i miejsca naszej teraźniejszości,
lecz zostaliśmy wybrani i postawieni na posterunku [...].
Nie wybraliśmy naszej kultury. Staliśmy się świadomi
w jakimś społeczeństwie pośród ustanowionych wytworów ludzkości,
wśród których życie, człowieczeństwo,
rozum, społeczeństwo i kultura nie są jedynie władzami,
ale również wartościami, dobrami, do których jesteśmy
przywiązani konieczną miłością”.

H. Richard Niebuhr¹

Religia i religijność przybierają szczególny charakter i wymiar w społecznościach wielokulturowych. W zróżnicowanie kulturowe wkomponowane jest zazwyczaj zróżnicowanie religijne (wyznaniowe) społeczności. Można tu dostrzec zarówno odmienności wyznaniowe, ale i – poprzez zacieranie się różnic – podobieństwa w sferze życia duchowego i w codziennym funkcjonowaniu różnych grup wyznaniowych czy ich przedstawicieli. Bezpośrednie kontakty i relacje międzyludzkie stwarzają szanse wzajemnego poznania, zrozumienia i akceptacji inności wyznaniowej, co daje większe niż gdzie indziej możliwości współdziałania i współpracy.

Pewną specyfiką odznacza się również działalność edukacyjna na obszarze zamieszkałym przez społeczności wielowyznaniowe. Powinna ona w swym programie odzwierciedlać zróżnicowanie struktury wyznaniowej swoich adresatów, ale również zróżnicowanie ich postaw wobec religii oraz specyficznych potrzeb uwarunkowanych pluralistycznym środowiskiem. Nie tylko szkoły

Dr ANIELA RÓŻAŃSKA – adiunkt Instytutu Nauk o Edukacji, Wydział Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego, w Cieszynie, ul. Bielska 62, 43-400 Cieszyn; e-mail: aniela.rozanska@us.edu.pl

¹ H. R. N i e b u h r, *Chrystus a kultura*, Kraków: Wydawnictwo Znak 1996, s. 283.

i instytucje typowo oświatowe, ale również Kościoły i stowarzyszenia wyznaniowe w regionach wielokulturowych/wielowyznaniowych zadają sobie pytanie: Jak wielość i różnorodność kulturową (wyznaniową) uczynić wspólnym bogactwem? Wykorzystanie szans, które niosą z sobą wzajemne poznanie, współpraca i współdziałanie, może być profilaktyką przeciw zagrożeniom, jakie rodzi dziś odmienność kulturowa, w tym różnice wyznaniowe: przeciw nieracjonalnym podziałom, uprzedzeniom, a nawet przeciwko agresji.

Przedmiotem niniejszych rozważań jest próba spojrzenia na edukacyjną działalność Kościoła ewangelickiego – zwłaszcza na jej szczególne odzworowanie w najnowszej działalności edukacyjnej Śląskiego Kościoła Ewangelickiego Augsburskiego Wyznania² na Zaolziu – zarówno z perspektywy specyficznych uwarunkowań społeczno-środowiskowych jej podstawowych celów i zadań, jak też ze względu na potrzeby współczesnej młodzieży i wychodzenie im naprzeciw. Biblijne źródła i doktrynalne uwarunkowania wychowania ewangelickiego, jakkolwiek podstawowe, nie będą omawiane, poza przywołaniem niektórych z nich dla wyjaśnienia obecności form działalności edukacyjnej. Ze względu na ramy artykułu przedstawię wybrane zagadnienia tematyki³, skupiając uwagę przede wszystkim na tych działaniach, które noszą znamiona specyficznych uwarunkowań wielokulturowego i wielowyznaniowego środowiska, jak również – między innymi w konsekwencji tych uwarunkowań – są próbami twórczego odkrywania jedności w różnorodności, czyli współdziałania ekumenicznego różnych Kościołów.

1. KOŚCIÓŁ WIELOKULTUROWEGO POGRANICZA – KOŚCIOŁEM WYBORU

Opisując działalność edukacyjną Śląskiego Kościoła Ewangelickiego Augsburskiego Wyznania (ŚKEAW), należy rozważyć ją w relacji do regionu,

² Śląski Kościół Ewangelicki Augsburskiego Wyznania w Republice Czeskiej należy do Kościołów luterzańskich. Kościół zaistniał jako odrębna instytucja w roku 1920, po podziale Śląska Cieszyńskiego na dwie części – polską i czeską, kiedy to Polacy-ewangelicy na Zaolziu ze względu na niespełnienie oczekiwań powrotu do Macierzy nie mogli dalej należeć do macierzystego Kościoła w Polsce.

³ Obraz współczesnej działalności edukacyjnej Śląskiego Kościoła Ewangelickiego A.W. został przeze mnie całościowo – na miarę moich możliwości – opisany i poddany analizie w monografii pedagogicznej, do lektury której zainteresowanych czytelników odsyłam – A. R ó ż a ń s k a, *Działalność edukacyjna Śląskiego Kościoła Ewangelickiego Augsburskiego Wyznania na Zaolziu*, Czeski Cieszyn: Wydawnictwo Śląski Kościół Ewangelicki A.W. 2002.

który swoim zasięgiem obejmuje, oraz żyjących tam społeczności. Regionem tym jest Zaolzie, czyli czeska część Śląska Cieszyńskiego. Kościół funkcjonuje na pograniczu⁴ polsko-czeskim, w społeczeństwie wielokulturowym, wielonarodowym i wielowyznaniowym, ponadto w środowisku pluralistycznym z silnie zaznaczoną sekularyzacją.

Śląsk Cieszyński jest regionem Europy o bogatych tradycjach kulturowych, łączących w sobie wpływy kultury polskiej, czeskiej, morawskiej i niemieckiej. Burzliwe są dzieje jego przynależności państwowej i powiązanych z nią stosunków narodowościowych. Szczególnie dotyczy to Zaolzia – etnicznie polskiego obszaru historycznego Księstwa Cieszyńskiego, przydzielonego na mocy decyzji Rady Ambasadorów w 1920 r. Czechosłowacji. Występują tutaj wszystkie charakterystyczne cechy pogranicza terytorialnego i kulturowego. W XX wieku obszar ten siedmiokrotnie zmieniał przynależność państwową. Zmienne są też losy społeczności zamieszkujących ten region. Miejscowa ludność reprezentuje różne grupy etniczne, narodowościowe i wyznaniowe, jest nosicielami różnych wzorów kulturowych, postaw i systemów wartości. Polska grupa narodowościowa stanowiąca na przełomie XIX i XX wieku 80% lokalnej ludności, stanowi dziś niespełna 11%. Swoje przetrwanie i utrzymanie polskości zawdzięcza przede wszystkim polskiemu szkolnictwu, oświacie i Kościołowi. Rola polskiego Kościoła (katolickiego i ewangelickiego) w utrzymaniu polskości na Zaolziu była wielka w czasie intensywnej czechizacji w okresie międzywojennym, jak również po II wojnie światowej, w latach intensywnej ateizacji, w których władze komunistyczne realizowały wprowadzenie modelu życia narodowościowego, lecz oderwanego od żywej kultury polskiej i wiary.

Działalność edukacyjna Kościołów – Kościoła rzymskokatolickiego i Kościoła ewangelickiego jako drugiego co do liczebności – osadzona jest w kontekście burzliwych dziejów i dokonań społeczności wyznaniowych i powinna

⁴ Pogranicze rozumiem jako obszar lub sytuację, w której występują, przenikają się i koegzystują różne narodowości, kultury, języki i wyznania. Istniejące bogactwo wzajemnych kontaktów społeczności i jednostek odmiennych pod względem etnicznym, językowym, wyznaniowym oraz możliwość wymiany i wyboru różnorodnych wartości nadaje pograniczu szczególny charakter. Jest to wielokulturowa przestrzeń społeczna, gdzie zacierają się różnice, a rysują się podobieństwa między kulturami, gdzie kategorie „swój” i „obcy” oznaczają coś innego niż w pobliżu centrów kulturowych, gdzie istniejące podobieństwo wzorów życia wyznaczać może dwuwymiarową tożsamość etniczno-kulturową, a nawet niejednorodną tożsamość narodową mieszkańców. Por. A. S a d o w s k i, *Pogranicze i tożsamość narodowa mieszkańców pogranicza*, w: *Tożsamość narodowa młodzieży na pograniczach*, red. Z. Jasiński, A. Kozłowska, Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego 1997, s. 42.

być rozważana w kontekście różnorodnych uwarunkowań społeczno-historycznych, kulturowych i wyznaniowych, wyznaczających jej współczesny religijny i organizacyjny charakter.

Uwarunkowania społeczne wpłynęły na ukształtowanie się mniejszościowego charakteru Kościołów. Obecne zróżnicowanie religijne czeskiej części Śląska Cieszyńskiego należy widzieć nie tylko jako współistnienie dwóch wyznań – rzymskokatolickiego i ewangelicko-augsburskiego – oraz kilkunastu innych⁵, pomniejszych, lecz analizować w kontekście znacznego zlaicyzowania społeczeństwa czeskiego, w tym również w regionie przygranicznym. Jest on terenem zamieszkiwanym przez liczną grupę osób niezwiązanych z żadnym Kościołem, często manifestacyjnie nazywających siebie ateistami. Przyczyn obecnego stanu rzeczy, kiedy to ponad połowę (51,9%) ludności okręgu morawośląskiego stanowią bezwyznaniowić⁶, szukać należy w politycznych uwarunkowaniach życia społeczeństwa czeskiego, zwłaszcza w podporządkowaniu w przeszłości wszystkich jego wymiarów, w tym i religii, doktrynie komunistycznej oraz we wpływie ogólniejszych czynników wyznaczających współczesną postmodernistyczną rzeczywistość europejską. W okresie panowania reżimu komunistycznego życie religijne społeczności na Zaolziu było poddawane podobnym represjom, jak w całej Czechosłowacji. Konspiracyjna działalność wspólnot Kościoła podziemnego przebiegała tak w obrębie Kościoła katolickiego, jak ewangelickiego. Niekiedy były to wspólne spotkania wierzących obu wyznań, zwłaszcza dotyczyło to spotkań młodzieży. Pozytywną spuścizną tych trudnych czasów jest stosunkowo duże w społeczności zaolziańskiej zrozumienie potrzeby działań ekumenicznych i współpracy ludzi różnych wyznań w wielu obszarach – nie tylko religijnym – życia społecznego.

⁵ Zarejestrowanymi Kościołami działającymi na Zaolziu są: Kościół Rzymskokatolicki, Śląski Kościół Ewangelicki Augsburskiego Wyznania, Czeskobraterski Kościół Ewangelicki, Kościół Braterski, Kościół Adwentystów Dnia Siódmego, Kościół Apostolski, Luterkański Kościół Ewangelicki, Jednota Braterska w Czechach, Ewangelicki Kościół Metodystów, Braterska Jednota Baptystów, Kościół Husycki i Związek Wyznania Świadców Jehowy. Ponadto na Śląsku Cieszyńskim po obu stronach Olzy istnieje szereg społeczności religijnych działających bez rejestracji, dystansujących się programowo od jakiegokolwiek konfesji.

⁶ *Sčítání lidu, domů a bytů k 1.3.2001 – obyvatelstvo*, Praha 2003 [*Spis ludności w Republice Czeskiej w dniu 1.03.2001 – ludność*]. W skali ogólnokrajowej odsetek osób niewierzących w Republice Czeskiej jest jeszcze wyższy. Nie zostały uwzględnione dane ze spisu ludności z 2011 r., ponieważ na nieobowiązkowe pytanie dotyczące przynależności wyznaniowej nie odpowiedziały prawie połowa (45,2%) ankietowanych, co spowodowało, że dane dotyczące struktury wyznaniowej są zniekształcone i nie odzwierciedlają rzeczywistego stanu.

Zmiany zachodzące dziś w społeczeństwie ponowoczesnym pod wpływem czynników społecznych prowadzą między innymi do załamania tradycyjnego ładu społecznego, rozkładu międzypokoleniowych więzi społecznych w rodzinie, kwestionowania tradycji oraz osłabienia autorytetów, również autorytetu Kościoła⁷. Kierunek zmian religijności polega na przechodzeniu od „chrześcijaństwa z tradycji” do „chrześcijaństwa z wyboru”⁸, co w konsekwencji powoduje indywidualizację i różnorodność postaw. Uwzględniając jeden spośród wskaźników mówiących o globalnej postawie wobec wiary, a mianowicie autodeklarację wiary, można stwierdzić, że zróżnicowanie postaw wobec religii przejawia się głównie poprzez rozszerzenie się kategorii osób religijnie obojętnych i niezdecydowanych w stosunku do wierzących. Dokonana przez młodzież zaolziańską samoidentyfikacja religijna pokazuje, iż 61,9% młodzieży to osoby wierzące, wśród których 14,4% to głęboko wierzące, dość spora liczba ankietowanych uznała siebie za niezdecydowanych – 26,3% i niebagatelna grupa za obojętnych religijnie lub wręcz ateistów – 10,2%. (Źródło – badania własne).

Kościół ewangelicki na Zaolziu liczy obecnie około 20 tysięcy członków zrzeszonych w 21 parafiach oraz 39 stacjach kaznodziejskich, które terytorialnie, z wyjątkiem dwu parafii – ostrawskiej i frydeckiej – pokrywają się z obszarem Zaolzia. Pod względem narodowościowym i językowym jest Kościołem czesko-polskim o przeważającej większości członków narodowości czeskiej⁹. Jakkolwiek Kościół nie jest w sytuacji diaspory w rozumieniu historycznym i terytorialnym, to analizując rzeczywistość społeczną, w której działa, należy mieć na uwadze jego diasporalny charakter. Jest Kościołem mniejszościowym w aspekcie religijnym, narodowościowym i społecznym. Mniejszościowy charakter Kościoła rzutuje na możliwości jego działalności społecznej, w tym również edukacyjnej i wyznacza jego specyfikę wspólnotową i wychowawczą.

Sytuację chrześcijan zaolziańskich prawdziwie opisuje ogólniejsze zdanie wypowiedziane pod adresem chrześcijaństwa europejskiego: „Religia wpraw-

⁷ Por. W. Ś w i ą t k i e w i c z, *Tradycja i wybór. Socjologiczne studium religijności na Górnym Śląsku*, Katowice–Wrocław: Centrum Badań Śląskoznawczych i Bohemistycznych Uniwersytetu Wrocławskiego, Societas Scientiis Favendis Silesiae Superioris – Instytut Górnośląski, Oddział PAN w Katowicach 1997, s. 66-67.

⁸ Tak przyjęło się określać wzory religijności będące wyrazem przekonania religijnego, wynikającego nie tyle z tradycji, ile z mocy indywidualnego wyboru. Tamże, s. 197.

⁹ W przeszłości był Kościołem skupiającym przede wszystkim Polaków, jednak trend asymilacyjny spowodował istotne zmiany składu narodowościowego wiernych.

dzie nie umarła – można powiedzieć, że chrześcijanie wydają się dzisiaj o wiele bardziej wiarygodni niż filozofowie wyrażający filozofię transcendentną – ale chrześcijanie w Europie przyzwyczaili się do swego statusu poznawczej i etycznej mniejszości”¹⁰. Dodać można, że sytuacja mniejszościowa i diasporalna nie jest sytuacją ogólnie niesprzyjającą Kościołowi. Nie musi być zagrożeniem, a szansą społeczną i kulturową¹¹, co zauważają duchowni ewangelicy; co więcej jest – w ich opinii – tą właściwą (bo aktywizującą) dla biblijnego świadectwa oraz jego głosicieli.

2. CELE KIERUNKOWE I ZADANIA WYCHOWAWCZE DZIAŁALNOŚCI EDUKACYJNEJ KOŚCIOŁA

Ewangelicka myśl pedagogiczna zakorzeniona jest w Biblii i w niej należy szukać podstawowej inspiracji do pracy wychowawczej. Szerokie omówienie źródeł i głównych założeń teologicznych wychowania ewangelickiego znajduje się w rozprawie poświęconej działalności edukacyjnej Kościoła ewangelickiego na Zaolziu¹². Pedagogika ewangelicka przyjmuje główne założenia edukacji chrześcijańskiej wspólne dla wszystkich wyznań chrześcijańskich. Odmienności ewangelickiej doktryny edukacyjnej wynikają z nieco innych założeń teologicznych Kościoła ewangelickiego – głównie z rozumienia wiary¹³, z etyki protestanckiej, a nieraz różnice polegają tylko na odmiennym akcentowaniu pewnych kwestii. Różnice wyznaniowe w wymiarze doktrynalnym i etycznym warunkują nieco odmienny model edukacyjny społeczności.

¹⁰ Z. K r a s n o d ę b s k i, *Postmodernistyczne rozterki kultury*, Warszawa: Oficyna Naukowa 1996, s. 180, cyt. za: Ś w i ą t k i e w i c z, *Tradycja i wybór*, s. 192.

¹¹ Por. B. M i l e r s k i, *Życie w diasporze... Zagrożenia i szanse w kontekście polskiego protestantyzmu*, „Myśl Protestancka” 2002, nr 1, s. 4-5.

¹² R ó ż a ń s k a, *Działalność edukacyjna Śląskiego Kościoła Ewangelickiego Augsburgskiego*, s. 57-63, 105-120.

¹³ Wiara jako rzeczywistość, do której kluczem jest rozumienie tekstu Pisma Świętego oraz rozumienie siebie poprzez tekst Pisma. Położono akcent na wewnętrzny i personalistyczny aspekt wiary. Przede wszystkim jest rozumiana jako akt egzystencjalny, poruszający człowieka do głębi i określający jego stosunek do Boga. Wiara jest egzystencjalną więzią człowieka z Chrystusem jako osobą, jest sferą, w której realizuje się społeczność z żywym Bogiem. Wiara, która usprawiedliwia, jest darem łaski. Nazywana jest ufnością, gdyż ma znamiona osobistej relacji człowieka z Chrystusem. Zob. M. U g l o r z, *Od samoświadomości do świadectwa wiary. Wprowadzenie do dogmatyki ewangelickiej*, Warszawa: Wydawnictwo ChAT 1995.

Wychodząc z teologicznych założeń ewangelickiej myśli wychowawczej oraz z ewangelickiego rozumienia pobożności jako stylu życia, życiowej konkretyzacji wiary, można przyjąć tezę, według której działalność edukacyjna Kościoła jest ujmowana i urzeczywistniana w kategoriach edukacji całościowej, integralnej, jako proces zmiany jakości życia, proces odnowy życia we wszystkich jego dziedzinach, edukacji służącej człowiekowi, której naczelnym zadaniem jest formowanie całokształtu zdolności życiowych.

Świadoma i zaplanowana działalność wychowawcza Kościoła we wspólnocie wyznaniowej, szkole oraz środowisku społeczności zaolziańskiej wiąże się z wyznaczeniem celów i ich realizacją. Wychodząc z teologicznych założeń ewangelickiej doktryny wychowawczej oraz z założeń personalizmu chrześcijańskiego, do którego odwoływały się niektóre badane źródła, ale również na podstawie wyników badań – wywiadów z organizatorami działań – podstawowy cel wychowania ewangelickiego na Zaolziu został określony jako: „wspomaganie integralnego rozwoju człowieka tak, by ten ukierunkowany był na odnalezienie swego człowieczeństwa w Bogu i odnalezienie swego miejsca w życiu, w rodzinie, w społeczeństwie”.

Drugi cel wyznaczony i realizowany w praktyce edukacyjnej określić można jako bycie-dla-drugiego, czyli uzdolnienie wychowanka do życia społecznego. Kolejność tych celów nie jest przypadkowa, ponieważ tylko prawidłowy rozwój osobowości umożliwia wewnętrzną integrację ze społeczeństwem.

Reformacyjne zasady wiary – *sola Scriptura, solus Christus, sola gratia* – oraz wartości tworzące tzw. ewangelicki etos społeczny (wolność i autonomia, indywidualna odpowiedzialność, pracowitość i wrażliwość społeczna) wyznaczają zasady i zadania ewangelickiej aksjologii edukacyjnej:

- chrystocentryzm jako idea wychowawcza i styl życia,
- autonomia i wolność sumienia,
- kształtowanie osobistej odpowiedzialności za własne postępowanie,
- samowychowanie.

Wychowanie protestanckie realizowane w świetle autorytetu Słowa Bożego gwarantuje z jednej strony wolność wyborów życiowych, nieskrępowanych zewnętrznymi imperatywami Kościoła, a z drugiej zobowiązuje do odpowiedzialności przed własnym sumieniem względem przyjętego ideału etycznego.

Zadaniami pozwalającymi wymienione wartości realizować są:

- wychowanie do świadomych, autonomicznych wyborów wartości,
- kształtowanie umiejętności komunikowania i dialogu,
- kształtowanie wrażliwości społecznej wyrażanej gotowością niesienia pomocy ludziom,

– przygotowanie do samowychowania – zachodzącego głównie dzięki wewnętrznym procesom, odpowiedzialnego tylko wobec własnego sumienia, – wychowanie do wdzięczności – w odniesieniu do ewangelickiego pojmowania wychowania moralnego można mówić tu o moralności opartej na ewangelicznych ideałach¹⁴ (nie na obowiązkach rytualno-kultowych wypływających z nakazów i zakazów), z podkreślaniem społecznego wymiaru wiary ludzkiej oraz społecznego wymiaru osoby ludzkiej (etyki społecznej).

Podstawowym zadaniem Kościoła jest egzystencja w centrum świata na wzór Chrystusa, nie w „prowincji religijnej” czy skansenie, ale w uczestniczeniu w aktualnych sprawach społecznych, w odpowiedzialności za ten świat, za drugiego człowieka.

Dzięki demokratycznym przemianom społecznym Kościół ewangelicki na Zaolziu mógł utraconą funkcję społeczną stopniowo odzyskiwać i wchodził w różne sfery życia społecznego. Nie było to łatwe w społeczeństwie o wiele bardziej zsekularyzowanym niż w Polsce. Dlatego deprywatywizacja religii (odzyskanie funkcji społecznej) zarysowała się tu przede wszystkim w sferach, które państwo w pewnym stopniu zaniedbało, a Kościół miał w nich długoletnie, choć ograniczone doświadczenie: w sferze społeczno-opiekuńczej, diakonijnej.

Treści edukacyjne mimo swego chrystocentrycznego charakteru – a może dzięki temu – dotyczą szerokiego zakresu i zdają się spełniać kryterium zrównoważonej edukacji, zwłaszcza w swej warstwie wychowawczej. Proces kształcenia religijnego to nie proces przyswajania pewnych treści wiedzy, lecz proces poszukiwania wyzwolonego przez zainteresowania i potrzeby. Dlatego treści działalności edukacyjnej wychodzą poza wąsko rozumiane nauczanie katechetyczne. Obok treści katechetycznych opartych na nauczaniu biblijnym (autorytet Pisma Świętego potwierdzały nie tylko założenia programowe, wypowiedzi katechetów, ale postawy ankietowanej młodzieży ewangelickiej – 80,8% respondentów podało lekturę Biblii jako podstawowy czynnik kształtujący ich wiarę, a 76,1% młodzieży czyta Biblię regularnie, codziennie bądź 2-3 razy w tygodniu) oraz treści edukacyjnych wspomagających identyfikowanie się jednostki z nauką i wspólnotą wyznaniową (odnoszących się do tożsamości ewangelickiej), ważnymi treściami są treści związane z wychowaniem ekumenicznym, kształtowaniem postawy ekumenicznej – tolerancyjnej i otwartej. Zakresy

¹⁴ Szerzej zob.: A. R ó ż a ń s k a, *Wychowanie do wdzięczności. Wdzięczność jako wartość w wychowaniu ewangelickim*, w: *Kwestie wyznaniowe w społecznościach wielokulturowych*, red. T. Lewowicki, A. Różańska, U. Klajmon, Cieszyn: Uniwersytet Śląski – Filia w Cieszynie 2002, s. 283-296.

treściowe, które można wyznaczyć, to: wychowanie rodzinne, wychowanie do wdzięczności, wychowanie do życia społecznego, wychowanie prewencyjno-opiekuńcze (przykładem takich działań mogą być miejskie kluby misji osiedlowej prowadzone w dużych miastach, Hawierzowie, Karwinie, Ostrawie, Frydku i Trzyńcu) czy wreszcie wychowanie ekologiczne oraz profilaktyczne w sytuacji zagrożenia sektami.

3. NOWE POTRZEBY MŁODEGO POKOLENIA – NOWE CELE I SPOSOBY DZIAŁANIA

Jedną z istotnych cech dzisiejszego życia jest jego postępująca sekularyzacja¹⁵ i desakralizacja. Kultura współczesna ulega nieustającym przemianom, a człowiek w niej żyjący poszukuje coraz to innych słów, idei, znaczeń i wartości, gubiąc nierzadko po drodze rzeczywistość świata, siebie samego i Boga. Ale nawet ta najbardziej zdesakralizowana egzystencja nosi ślady religijnej waloryzacji świata¹⁶ i nie zatraciła duchowego i transcendentnego wymiaru, co przejawia się w różnych poszukiwaniach religijnych młodego pokolenia i potrzebie odnowy poczucia *sacrum*.

Kościół ewangelicki, podobnie jak inne Kościoły, powinien uwzględnić aktualną sytuację życia młodego pokolenia z charakterystyczną dla niej zmianą religijności i formułując aktualne cele działalności edukacyjnej, wyrażać ją w nowych środkach, formach i metodach.

Należy więc przyjąć jeszcze jedną ważną perspektywę rozważania pedagogii, teorii i praktyki edukacyjnej Kościoła: rzeczywiste potrzeby współczesnej młodzieży i wychodzenie im naprzeciw. Aktualna sytuacja społeczna, kształtująca nową mentalność młodych, wymusza niejako na wychowawcach chrześcijańskich potrzebę wrażliwości na człowieka, wrażliwości pedagogicznej i antropologicznej. Człowiek wraz ze swoimi potrzebami i uwikłaniami społecznymi podlega ciągłym zmianom. Dlatego chcąc uczynić nasze wysiłki pedagogiczne skutecznymi, skierujmy je z wielką wrażliwością i wyczuciem na konkretnego człowieka.

¹⁵ Sekularyzacja – najogólniej ujmując – oznacza autonomię sfery doczesnej od sakralnej i wyraża się w rozdziale Kościoła od państwa. Istotny jest jednak jej wpływ na kulturę i życie społeczne, przejawiający się w desakralizacji, czyli w zanikaniu treści religijnych w sztuce, literaturze i świadomości ludzi, a co za tym idzie, w innym rozumieniu świata.

¹⁶ M. E l i a d e, *Sacrum, mit, historia*, Warszawa: PIW 1974, s. 27.

Przyjęcie stanowiska, że edukacja ma być czynnikiem wspomagającym w określeniu i realizacji zmian w życiu człowieka, pociąga za sobą warunek służenia podmiotom edukacji. W tak pojmowanej edukacji znajdują właściwe miejsce potrzeby i pragnienia uczestników procesów edukacyjnych¹⁷. A rozpoznanie i wyjście naprzeciw rzeczywistym potrzebom dzieci i młodzieży warunkują jej efektywność.

Spośród podstawowych potrzeb młodego człowieka, które dzisiaj przybierają szczególne znaczenie, można wymienić między innymi: potrzebę bezpieczeństwa, sensu własnego życia, ale też umiejętność radzenia sobie z negatywnymi emocjami, ograniczenie lęku przed zagrożeniami cywilizacyjnymi.

Jeżeli wrażliwi wychowawcy chrześcijańscy dostrzegają i nazywają po imieniu rzeczywiste potrzeby młodych, a ich oddziaływania na młodzież polegają nie tylko na przekazie treści wiary, ale na umiejętności rozmowy z młodymi na tematy związane z ich problemami egzystencjalnymi, wychowanie religijne może być platformą, na której młody człowiek odnajduje sens własnego życia i rozwiązuje inne problemy egzystencjalne.

4. PRAKTYCZNY WYMIAR EDUKACJI RELIGIJNEJ KOŚCIOŁA EWANGELICKIEGO NA ZAOLZIU

W praktyce edukacyjnej Kościół ewangelicki na Zaolziu przyjmuje reformacyjny model edukacji obejmującej całe życie człowieka. Uczestnikiem edukacji chrześcijańskiej jest człowiek w całym okresie swego życia, a nie tylko uczeń (dziecko od 6 do 18 lat), zatem różnorodną w formach działalnością edukacyjną objęty jest człowiek niezależnie od swojego wieku.

Do podstawowych form wychowawczych Kościoła ewangelickiego na Zaolziu należą: katechizacja szkolna, katechizacja wewnątrzkościelna, wspólnotowe wychowanie młodzieży, działalność kulturalno-oświatowa, działalność edukacyjna w obszarze sztuki (zespoły muzyczne, chóry, zespoły dramatyczne), bardzo szeroka działalność społeczno-opiekuńcza oraz współpraca ekumeniczna.

W artykule przedstawię wspólnotowe wychowanie młodzieży, działalność społeczno-opiekuńczą oraz współpracę ekumeniczną. Wyboru tych form dokonałam biorąc pod uwagę fakt, iż są to formy powstałe bądź rozbudowane właściwie dopiero po zmianach ustrojowych w Czechosłowacji, jak również

¹⁷ Por. T. L e w o w i c k i, *Przemiany oświaty*, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak 1994, s. 17.

formy w szczególności sposób odpowiadające na specyficzne potrzeby środowiska zaolziańskiego.

5. WSPÓLNOTOWE WYCHOWANIE MŁODZIEŻY

Różnymi formami katechizacji objętych jest ponad 3000 dzieci i młodzieży, z tego tylko trzecia część katechizacją szkolną. W latach 2000-2013 miała miejsce w ponad 70 szkołach i brało w niej udział od 1000 do 1100 dzieci. Nauka religii w szkole w Republice Czeskiej ma – w odróżnieniu od Polski – charakter zajęć nadobowiązkowych. Dlatego edukacja chrześcijańska realizowana jest przede wszystkim na terenie parafii oraz w coraz większej mierze na płaszczyznach współpracy międzywyznaniowej. Wychowawcami i twórcami działań edukacyjnych są nie tylko nauczyciele i katecheci, ale cała wspólnota religijna – począwszy od rodziny, nauczycieli, organizatorów działań wychowawczo-opiekuńczych, animatorów życia kulturalno-oświatowego, a na kolegach kończąc. Świeccy pracownicy odpowiedzialni za różnorodne formy działań stanowią ponad 80% ogółu zaangażowanych w działalności edukacyjnej Kościoła. Kościół jako wspólnota jest podstawowym ośrodkiem wychowawczym, nie uważa jednak siebie za jedyną płaszczyznę edukacji religijnej. W swych działaniach uwzględnia równoległość edukacji rodzinnej, wspólnotowej, szkolnej i środowiskowej.

Parafialne formy działalności edukacyjnej Kościoła – dzięki aktywnemu uczestnictwu i poczuciu sprawstwa młodzieży – są bardziej efektywne niż szkolne formy katechezy. Również młodzież wskazała na formy katechezy parafialnej jako na formy ciekawsze i chętniej uczęszczane (89% respondentów). Uczestnictwo młodzieży w tej wielostronnej aktywności jest czynne – 38% z nich partycypuje w przygotowaniu i realizacji programu według wcześniej deklarowanych potrzeb.

Działalność wychowawcza i wychowawczo-prewencyjna Kościoła wchodzi w luki powstałe w wyniku dysfunkcyjności funkcji opiekuńczej państwa, potwierdza tezę o dysfunkcyjności państwa w niektórych sferach życia społecznego.

Tab. 1. Wspólnotowa katechizacja i wychowanie młodzieży

Forma organizacyjna	Liczba grup
szkółki niedzielne	50
nauka confirmacyjna	21
młodzież pokonfirmacyjna	18
młodzież starsza	17
kluby dziecięcej misji osiedlowej	15
letnie kolonie dzieci i młodzieży	20-30
konferencje, kluby młodzieżowe w ramach projektu M.I.S.E	różna liczba
spotkania małżeństw	18
grupy i kluby dyskusyjne	15-20
nabożeństwa młodzieżowe	30-40
kluby i kółka zainteresowań w parafiach	10-20
praca Stowarzyszenia Benjamin z młodzieżą trudną	5
ekumeniczne kolonie dla dzieci	kilka turnusów
obozy wędrownie	corocznie, 4 turnusy
konkursy biblijne, poetyckie, ekumeniczne, plastyczne, ekologiczne	corocznie
kursy: języka angielskiego, języka migowego, gry na instrumentach perkusyjnych	różna liczba grup w poszcz. latach
korespondencyjne kursy dla dzieci organizowane przez stowarzyszenie Dětská misie/Misja wśród Dzieci	
olimpiady i turnieje sportowe	corocznie
wycieczki krajoznawcze	różna liczba w poszcz. parafiach

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych ŚKEAW z lat 2006-2013, <http://www.sceav.cz/index.php/pl/dokumenty-i-materialy> [dostęp: 27.08.2014].

Formy i metody oddziaływania zależą w głównej mierze od inicjatywy (zaangażowanych etatowo bądź społecznie) pracowników, od samej młodzieży, jak również od sytuacji społecznej i możliwości personalnych oraz finansowych Kościoła i jego organizacji.

6. DZIAŁALNOŚĆ SPOŁECZNO-OPIEKUŃCZA

Kościół ewangelicki w swej działalności wychowawczej zawsze zwracał uwagę na jej aspekt praktyczny, przełożony na język czynów pomocy ludziom jej potrzebującym. Przedwojenne, instytucjonalne formy pomocy diakonijnej zostały po II wojnie światowej, a właściwie po 1960 r.¹⁸ uniemożliwione, dlatego formy pomocy zostały ograniczone do diakonii indywidualnej – wizyt u chorych, samotnych ludzi, dowozu starszych, niemogących samodzielnie uczestniczyć w nabożeństwach, do kościoła, by mogli się wziąć udział w spowiedzi i w Wieczerzy Pańskiej. Dopiero rok 1989 przyniósł możliwość kontynuacji działalności charytatywnej w większym zakresie, dzięki utworzeniu kościelnej organizacji charytatywnej. Diakonia Śląska (*Slezská diakonie*) jako organizacja ŚKEAW rozpoczęła pracę społeczno-opiekuńczą w roku 1990, nawiązując do przedwojennej ewangelickiej tradycji niesienia pomocy socjalnej. Jest instytucją otwartą, współpracującą z innymi organizacjami społecznymi i państwowymi. Oferty jej działań społeczno-wychowawczych nie są przeznaczone tylko dla członków społeczności ewangelickiej, ale skierowane są do wszystkich zainteresowanych, członków różnych grup społecznych lokalnego środowiska. Obecnie Diakonia Śląska prowadzi działalność w 60 ośrodkach¹⁹ – w takich obszarach, jak: 1) poradnictwo i działalność wychowawczo-prewencyjna, skierowana na rozwiązywanie trudnych sytuacji życiowych, szczególnie wobec zagrożonych dzieci i rodzin; 2) różnorodna w formach praca z osobami niepełnosprawnymi; 3) opieka nad bezdomnymi poprzez funkcjonowanie domów azylowych, niskoprogowych ośrodków dziennych²⁰ i noclegowni; 4) praca z seniorami – służba opiekuńcza oraz geriatrya; 5) kościelne szkoły specjalne. Pierwotnie większość ośrodków Diakonii Śląskiej

¹⁸ W tym roku doszło do upaństwowienia wszystkich przedwojennych ewangelickich domów opieki, z których tylko dwa ponownie odzyskała w latach dziewięćdziesiątych Diakonia Śląska.

¹⁹ <http://www.slezskadiakonie.cz/o-nas/pro-verejnost/vyrocnizpravy> (dostęp: 25.08.2014) – Sprawozdania roczne Diakonii Śląskiej.

²⁰ Niskoprogowe ośrodki (= nízkoprahová zařízení) są w Republice Czeskiej stosunkowo nowym (zaczęły powstawać w drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych XX wieku) rodzajem instytucji socjalnych. Niskoprogowość polega na maksymalnej dostępności ośrodka, nieograniczonej barierami czasowymi, psychologicznymi, finansowymi czy organizacyjnymi. Niskoprogowe ośrodki służą organizowaniu aktywnego i efektywnego spędzania czasu wolnego osób z grup ryzyka społecznego. Szczególny nacisk kładziony jest na integrację osób. Opieka niskoprogowa jest niezbędnym elementem kompleksowych działań profilaktycznych i socjalnych podejmowanych w państwach europejskich.

znajdowało się na terenie Zaolzia, stopniowo jej działalność ekspandowała na coraz szersze obszary, dziś obejmuje między innymi takie miejscowości województwa morawsko-śląskiego, jak Ostrava, Krnov, Nový Jičín, Bruntál, a ponadto posiada ośrodki w Brnie i Pradze.

Tab. 2. Formy działalności społeczno-opiekuńczej
Diakonii Śląskiej ŚKEAW

Obszar i forma pracy	Typ ośrodka	Nazwa i miejsce ośrodka
Poradnictwo rodzinne i prewencja	centrum inform., poradnia socjalna	Biuro Porad Obywatelskich w Karwinie
	—	Biuro Porad Obywatelskich w Hawierzowie
	—	Biuro Porad Obywatelskich w Ostrawie
	—	Tabita – Jabłonków
	—	
	—	Centrum Poradnicze – Trzyniec
	usługi aktywizacji społecznej dla rodzin z dziećmi	Poradnia Rodzinna – Hawierzów
	—	Ośrodek wsparcia społecznego w Trzyńcu
	—	Ośrodek wsparcia społecznego w Jablonkowie
	—	Ośrodek wsparcia społecznego w Frydku-Mistku
	—	Ośrodek wsparcia społecznego w Karwinie, Orłowej
	—	Ośrodek wsparcia społecznego w Boguminie i Ostrawie
	centrum pomocy rodzinom zastępczym	Noemi – Hawierzów
	doradztwo społeczne	Elpis – Trzyniec
		Elpis – Ostrawa
		Kerit – Hawierzów
centrum interwencyjne	Centrum Interwencyjne Hawierzów	

	niskoprogowe centrum młodzieżowe	On Line Karwina
	–	Pohoda – Karwina
	–	Kanaan – Bogumin
	programy w terenie	Streetwork i Kontakt – Karwina
	–	Kontakt Bogumin
praca z młodzieżą niepełnosprawną	ośrodek stałego pobytu	Betezda – Ligotka Kameralna
	–	Hosanna – Karwina
	–	Eben-Ezer – Czeski Cieszyn
	–	Duhový dům – Ostrawa
	ośrodek tygodniowego pobytu	Eunika – Karwina
	ośrodki dzienne naucz. specjalnego	Eden, Lidia – Czeski Cieszyn
	–	Salome – Bogumin
	ośrodek wczesnej interwencji	OWI Lidia – Czeski Cieszyn
	–	Eunika – Karwina
	–	Salome – Bogumin
	usługa asystentów	Tabita – Czeski Cieszyn
	–	Tabita – Trzyniec, Jabłonków
	zakłady pracy chronionej, warsztaty	Eben-Ezer – Górny Żuków
	–	Effata – Karwina
–	Effata – Frydek-Mistek	
praca z ludźmi bezdomnymi	domy azylowe dla mężczyzn	Betel – Karwina
	–	Betel – Trzyniec
	–	Betel – Frydek-Mistek
	dom azylowy dla matek z dziećmi	Sara – Trzyniec
	–	Sara – Piotrowice k. Karwiny
	–	Sara – Frydek-Mistek
	–	Hannah – Orłowa
	niskoprogowy dzienny ośrodek	Betel – Karwina
	–	Betel – Czeski Cieszyn

	–	Betel – Trzyniec
	–	Betel – Frydek-Mistek
	noclegownia	Betel – Frydek-Mistek
	–	Betel – Czeski Cieszyn
	–	Betel – Trzyniec
	–	Betel – Karwina
	noclegownia dla kobiet	Sara – Frydek-Mistek
praca z seniorami, geriatria	pensjonat, dom dla seniorów	Betania – Ligotka Kameralna
	dom pomocy oraz klub seniora	Elim – Ostrawa
	opieka dzienna	Elim – Stonawa
	dzienne usługi opiekuńcze	Siloe – Ostrawa
	służba asystentów	Tabita – Czeski Cieszyn
	–	Tabita – Trzyniec, Jabłonków
	pomoc w nagłych wypadkach	Dorkas – Ostrawa
Szkolnictwo specjalne	kościelne szkoły specjalne	Przedszkole, szkoła specjalna podstawowa i zawodowa szkoła specjalna w Czeskim Cieszynie

Uwaga: W tabeli zostały uwzględnione tylko ośrodki Diakonii Śląskiej znajdujące się na terenie Śląska Cieszyńskiego i Ostrawy, pominięte zostały ośrodki leżące poza czeskim Śląskiem.

Źródło: opracowanie własne na podstawie zakresu świadczonych usług Diakonii Śląskiej ŚKEAW z 2013 r., <http://www.slezskadiakonie.cz/sluzby> [dostęp: 25.08.2014].

Działalność społeczno-opiekuńcza nie jest ograniczona do działań w ośrodkach Diakonii Śląskiej. Na terenie każdej parafii istnieje poradnictwo pastoralne, za które odpowiedzialny jest zespół ludzi na czele z duchownym. W każdej parafii istnieje też koło parafialnej diakonii, czasami są to koła kobiet, opiekujące się ludźmi starszymi, chorymi i biednymi na terenie parafii.

Różnorodna w formach i metodach działalność edukacyjna Kościoła wychodzi naprzeciw różnym potrzebom rozwojowym i duchowym młodzieży i dorosłych. Poprzez łączenie teorii z praktyką odnosi się do konkretnych problemów życia codziennego zainteresowanych. Niemniej pojawiają się ze strony młodzieży sygnały o niewystarczającej reakcji organizatorów działań na ich niektóre rzeczywiste potrzeby.

Kościół podejmuje działalność zaniedbaną przez państwo, zarówno w przeszłości (lata powojenne), a jeszcze bardziej teraz, ze względu na coraz szczer-

plejsze źródło finansowe przeznaczane przez państwo. Szczególnie należy tak oceniać działalność socjalno-opiekuńczą mającą w Kościołach ewangelickich po obu stronach granicy Śląska Cieszyńskiego długą tradycję, jednak w ostatnich dwudziestu latach została ona bardzo rozbudowana. Praca diakonijna jest aktualną realizacją ewangelickiej i ewangelicznej zasady bycia dla drugiego człowieka. Jest też najlepszą reklamą zasadności i żywotności ewangelickich zasad wiary w zlaicyzowanym społeczeństwie czeskiego Śląska Cieszyńskiego, a nawet poza jego granicami.

Jakkolwiek efektywności pracy edukacyjnej Kościoła nie można mierzyć w sensie ilościowym, można stwierdzić, że równoległe z procesem sekularyzacji społeczeństwa czeskiego dochodzi w pewnych kręgach społecznych do pogłębienia postaw religijnych i zaangażowania religijnego, do bardziej świadomych wyborów i odpowiedzialnego uczestnictwa zarówno w instytucjach kościelnych, jak w życiu społecznym. Można przypuszczać, że w dużej mierze jest to wynik świadomej działalności edukacyjnej, opartej na ewangelicznych podstawach, odwołującej się do wolności wyboru, sumienia i odpowiedzialności. Oddziaływania edukacyjne Kościoła i instytucji kościelnych obejmują szersze społeczności lokalne, nie tylko wyznawców Kościoła. Po blisko 25 latach tych działań można wnioskować, że przyczyniły się one do wzrostu wśród czeskiego zlaicyzowanego społeczeństwa świadomości obecności Kościoła w społeczeństwie i znaczenia jego misji.

7. BUDOWANIE JEDNOŚCI WŚRÓD LUDZI W DUCHU EKUMENICZNYM

Obecność chrześcijan w różnych obszarach życia społecznego, w tym również w obszarze wychowania, jest niezbędna i bezdyskusyjna, gdyż wynika z chrześcijańskiego podłoża kultury i cywilizacji europejskiej. Natomiast obecność ta nie tyle powinna prowadzić do jakiegoś podkreślania swojej odrębności, ile do twórczego odkrywania jedności, czego szczególnym wyrazem jest *ekumenia*. Duch ekumeniczny ukazuje możliwości budowania jedności wśród ludzi, którzy czerpią inspirację z Objawienia²¹. Może to mieć znaczenie zarówno dla pracy wychowawczej wśród chrześcijan, jak również jako wspólne świadectwo chrześcijan dla innych – zgodnie z ewangelijnym

²¹ Por. M. N o w a k, *Uniwersalizująca i integrująca rola chrześcijaństwa w społeczeństwie pluralistycznym*, w: *Kwestie wyznaniowe w społecznościach wielokulturowych*, s. 375.

przesłaniem: „poznacie ich po ich owocach” (Mt 7, 20). Ta ostatnia rola ma szczególne znaczenie na Zaolziu, w środowisku zsekularyzowanym i laickim.

Model współpracy ekumenicznej – nazywany modelem „jedności w pojednanej różnorodności” – jest realizowany w praktyce przede wszystkim poprzez młodzieżowe formy działań:

- Spotkania młodzieży różnych wyznań (spotkania ogólnokościelne, ale też lokalne, parafialne).

- Ekumeniczne Dni Biblii w Karwinie-Frysztaście.

- Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan w styczniu każdego roku, praktykowany w poszczególnych parafiach.

- Letnie obozy młodzieżowe i spotkania ewangelizacyjne XcamP w Śmiłowicach, skupiające corocznie od 300 do 500 uczestników. Inicjatywa ta rozpoczęła się w 1989 r. w Toszonowicach, w 2001 r. przeniesiona do Śmiłowic koło Ligotki Kameralnej, w 2007 r. przyjęła nazwę XcamP, nawiązując do starochrześcijańskiego monogramu greckiego zapisu słowa Chrystus. Obóz ma charakter festiwalu ewangelizacyjnego, gdzie poza wykładami, seminariami i ewangelizacjami proponowana jest szeroka oferta warsztatów praktycznych, artystycznych, koncertów i aktywności sportowych²². Uczestniczy w nim młodzież różnych wyznań z Republiki Czeskiej, Słowacji i Polski.

- Wakacyjne Zjazdy Młodzieży Studiującej SAM (Sjezd alternativní mládeže – Zjazd Alternatywnej Młodzieży) w Orłowej, coroczne od 1999 r. nietypowe spotkania młodzieży różnych wyznań, poszukujące, „alternatywnej” w sensie wyboru innego, alternatywnego wobec konsumpcyjnego, stylu życia. Bierze w nich udział ok. 120 młodych ludzi, uczniów szkół średnich i studentów²³. Zjazdy SAM-u dostarczają różne formy aktywności duchowej, znane są też z bogatej oferty artystycznej (wieczne koncerty, teatry, filmy).

- Młodzieżowe Ewangelizacje w Dziegielowie (organizowane przez Kościół Ewangelicko-Augsburski w Polsce), w których od początków ich istnienia, tzn. od lat sześćdziesiątych, a zwłaszcza po uzyskaniu wolności w 1990 r. uczestniczy młodzież z Zaolzia.

- Chrześcijańska Akademia Młodych (Křesťanská akademie mladých) – międzywyznaniowa organizacja chrześcijańska kierująca różnorodne formy działań edukacyjnych do młodej generacji, niezależnie od jej przynależności wyznaniowej. Jak podaje w swym statucie, istotą jej pracy jest promowanie

²² Szerzej zobacz: <http://www.xcamp.cz> [dostęp: 25.08.2014].

²³ Szerzej zobacz: <http://www.samorlova.cz> [dostęp: 27.08.2014].

jedności, nie podziałów, jedności, której podstawą jest Biblia i chrześcijaństwo wyrażane w różnorodny sposób²⁴.

– Od 2002 r. działa na Zaolziu Ekumeniczne Stowarzyszenie Chrześcijańskie, oddolna inicjatywa przedstawicieli polskiej inteligencji (pierwotna nazwa: Stowarzyszenie Inteligencji Chrześcijańskiej). Jest platformą wymiany doświadczeń i dialogu interkonfesjonalnego chrześcijan, zwłaszcza tworzących miejscową inteligencję. Stowarzyszenie organizuje wykłady i prelekcje, zapraszając wybitne osobistości, przedstawicieli Kościoła, nauki, polityki z Polski i Czech. W przyszłości gremium to może pełnić rolę pewnej platformy dialogu chrześcijan z laicyzowanym społeczeństwem czeskim.

Społeczności lokalne różnych wyznań jawią się jako wspólnoty dialogiczne i dialogizujące. Kultura i religijność tych wspólnot wyrasta z pluralizmu kulturowego i religijnego osób ją tworzących. Zróżnicowanie to jest zachowane, ale ważność różnorodnych stanowisk i aktywności wynikająca z tego zróżnicowania jest odnośzona do zadań wyznaczanych przez zlaicyzowane środowisko lokalne, którego największą potrzebą jest obecność chrześcijańskich wartości, norm i zasad postępowania, która może być bardziej zauważalna poprzez wspólne działania społeczne manifestujące jedność chrześcijan różnych wyznań.

8. WYZWANIA DLA DZIAŁALNOŚCI EDUKACYJNEJ KOŚCIOŁÓW

Podstawowym wnioskiem wynikającym z analizy działalności edukacyjnej Kościoła i sytuacji, w której ona ma miejsce, jest potrzeba przyjęcia przez Kościoły jeszcze szerszej i wspólnej perspektywy spojrzenia na edukację religijną oraz na działalność edukacyjną Kościołów. Poszczególne Kościoły nie powinny swoją aktywnością „obsługiwać” własne wspólnoty, ale poprzez ściślejszą współpracę i łączenie swoich wysiłków nastawić się na służbę całemu społeczeństwu. Religijne rozdrobnienie i źle pojęta konkurencja prowadzi nie tylko do izolacji poszczególnych społeczności wyznaniowych, ale może negatywnie wpływać na edukację religijną oraz pośrednio na przyszłość Kościoła oraz całego społeczeństwa. Edukacja religijna to również, a może przede wszystkim, „kształcenie do służby światu i do pozostawania w ciągłym, twórczym i pokornym dialogu z tym światem”²⁵.

²⁴ <http://www.kam.cz> [dostęp: 27.08.2014].

²⁵ H. R. N i e b u h r, *The purpose of the Church and It's Ministry. Reflections on the Aims of Theological Education*, New York: Harper & Bros 1956, s. 27.

Na zakończenie pragnę jedynie wyrazić radość z możliwości uczestniczenia w pracy Zespołu Pedagogiki Chrześcijańskiej oraz z tego, że to gremium poprzez działalność naukową i edukacyjną zmierzającą do intelektualnego i duchowego rozwoju osoby przyczynia się do wypełniania podstawowego celu edukacji religijnej – pomagania ludziom w ciągłym wzroście w miłości Boga i miłości bliźniego.

BIBLIOGRAFIA

- E l i a d e M.: Sacrum, mit, historia, Warszawa: PIW 1974.
- L e w o w i c k i T.: Przemiany oświaty, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak 1994.
- M i l e r s k i B.: Życie w diasporze... Zagrożenia i szanse w kontekście polskiego protestantyzmu, „Myśl Protestancka” 2002 nr 1.
- N i e b u h r H. R.: Chrystus a kultura, Kraków: Wydawnictwo Znak 1996.
- N o w a k M.: Uniwersalizująca i integrująca rola chrześcijaństwa w społeczeństwie pluralistycznym, w: Kwestie wyznaniowe w społecznościach wielokulturowych, red. T. Lewowicki, A. Różańska, U. Klajmon, Cieszyn: Wydawnictwo Uniwersytet Śląski – Filia w Cieszynie 2002, s. 371-384.
- R ó ż a ń s k a A.: Działalność edukacyjna Śląskiego Kościoła Ewangelickiego Augsburgskiego Wyznania na Zaolziu, Czeski Cieszyn: Wydawnictwo Śląski Kościół Ewangelicki A.W. 2002.
- R ó ż a ń s k a A.: Wychowanie do wdzięczności. Wdzięczność jako wartość w wychowaniu ewangelickim, w: Kwestie wyznaniowe w społecznościach wielokulturowych, red. T. Lewowicki, A. Różańska, U. Klajmon, Cieszyn: Uniwersytet Śląski – Filia w Cieszynie, 2002, s. 283-296.
- S a d o w s k i A.: Pogranicze i tożsamość narodowa mieszkańców pograniczy, w: Tożsamość narodowa młodzieży na pograniczach, red. Z. Jasiński, A. Kozłowska, Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego 1997.
- S čítání lidu, domů a bytů k 1.3.2001 – obyvatelstvo. Praha 2003. (Spis ludności w Republice Czeskiej w dniu 1.03.2001 – ludność).
- Ś w i ą t k i e w i c z W.: Tradycja i wybór. Socjologiczne studium religijności na Górnym Śląsku, Katowice–Wrocław: Centrum Badań Śląskoznawczych i Bohemistycznych Uniwersytetu Wrocławskiego, Societas Scientiis Favendis Silesiae Superioris – Instytut Górnośląski, Oddział PAN w Katowicach 1997.
- U g l o r z M.: Od samoświadomości do świadectwa wiary. Wprowadzenie do dogmatyki ewangelickiej, Warszawa: Wydawnictwo ChAT 1995.

Netografia

- <http://www.kam.cz> [dostęp: 27.08.2014]
- <http://www.xcamp.cz> [dostęp: 25.08.2014]
- <http://www.samorlova.cz> [dostęp: 27.08.2014]
- <http://www.slezskadiakonie.cz/sluzby> [dostęp: 25.08.2014]
- <http://www.slezskadiakonie.cz/o-nas/pro-verejnost/vyrocnizpravy> [dostęp: 25.08.2014]
- <http://www.sceav.cz/index.php/pl/dokumenty-i-materialy> [dostęp: 27.08.2014]

DZIAŁALNOŚĆ EDUKACYJNA KOŚCIOŁA EWANGELICKIEGO
NA ZAOLZIU

S t r e s z c z e n i e

Praca jest próbą spojrzenia na edukacyjną i społeczno-opiekuńczą działalność Śląskiego Kościoła Ewangelickiego Augsburgskiego Wyznania na Zaolziu w Republice Czeskiej – zarówno z perspektywy specyficznych uwarunkowań społeczno-środowiskowych jej podstawowych celów i zadań, jak też uwzględniając potrzeby współczesnej młodzieży i wychodzenie im naprzeciw. Przedstawione zostały wybrane zagadnienia tematyki, zwłaszcza działania, które noszą znamiona specyficznych uwarunkowań wielokulturowego i wielowyznaniowego środowiska, jak również – między innymi w konsekwencji tych uwarunkowań – są próbami twórczego odkrywania jedności w różnorodności, czyli współdziałania ekumenicznego różnych Kościołów.

Słowa kluczowe: Śląski Kościół Ewangelicki Augsburgskiego Wyznania, Zaolzie, współpraca ekumeniczna między Kościołami, działalność edukacyjna i społeczno-opiekuńcza.

EDUCATIONAL ACTIVITIES OF THE EVANGELICAL CHURCH
IN ZAOLZIE

S u m m a r y

This study is an attempt to look at educational and social activities of the Silesian Evangelical Church of Augsburg Confession in Zaolzie in the Czech Republic. It analyses both specific socio-cultural conditions, their tasks and aims and takes into account the needs of nowadays youth and the ways of satisfying them. In this study a few problems and topics have been chosen for analysis, especially the activities which bear traits of specific conditions of multi-cultural and multi-faith environment of the church that are also attempts of creative discovery of unity in diversity or in other words the ecumenical cooperation between various churches.

Key words: Silesian Evangelical Church of Augsburg Confession, Zaolzie, ecumenical cooperation between various churches, educational and social activities